

Egy folyóirat-publikáció pillanata: Symposion, 1963. február 7.

Folyóirat-történettel sok szempontból lehet foglalkozni, sorba lehet rendezni az eseménytörténetét, főszerkesztők szerint számba venni a korszakait, részletezni jobb vagy valamilyen szempontból kritikus periódusait, áttekinteni rovatait, értekezni domináns műfajairól, esetleg fontosabb szerzőiről – vagy egyszerűen csak gyűjteni az érdeklődésünk tárgyához kapcsolódó anyagokat. Az *Új Symposion* történetével foglalkozva szinte mindegyik változatot gyakoroltam, leginkább persze az anyaggyűjtést – voltaképpen a legjobb lenne megmaradni ez utóbbinál, ez adja a legtöbb örömet, ez felel meg leginkább az olvasásnak, annak a nyitott, eldöntetlen állapotnak, amikor meglátunk, észlelünk valamit a szövegben, megállít vagy épp beindít valami, esetleg megindít bennünket, de még nem eredünk az élmény nyomába, nem próbálunk meg vele „kezdeni valamit”.

Ahhoz, hogy értékelni tudjuk egy olyan jelenség működését, mint a folyóirat, hogy élményeinket és eredményeinket meg tudjuk osztani más érdeklődőkkel, ahhoz szükség van a fent tárgyalt szempontok szerinti kutatásokra, elvonatkoztatásokra, elrendezésekre. Ugyanakkor a koncepciózus, esetleg preconcepciózus megközelítésekben kevésbé látszik az a működésmód, kultúrateremtő potenciál, amelyet egy folyóiratnál a napi szinten vitt szerkesztőségi élet jelent, és elveszik az egyes számok, a hónapról hónapra vagy esetleg ennél sűrűbben, netán ritkábban összeszerkesztett anyag létrejöttének folyamata és a megszerkesztett szám „elengedésének” élménye, minden egyes megjelenés eseményszerűsége.

Elveszik az olyan publikációk fölrázó egyedisége, mint amit számomra az újvidéki *Iffjúság* hetilap irodalmi mellékletét képező *Symposion* 1963. február 7-i számának első oldala jelentett. Az *Iffjúság* hetilap *Symposion* című melléklete 1961. december 21-én indult, és 1964. szeptember 24-éig hetvennyolc száma jelent meg, miközben mintegy hatvan munkatárs írásait közölte (Németh 2010. 25). Ebben erősödött meg nemzedékként az 1965. január 15-i keltezéssel az *Új Symposion* folyóiratot elindító, az 1940 körüli években született írók csoportja, ebben szerzett szerkesztői gyakorlatot Bányai János (1939–2016), Domonkos István (1940), Fehér Kálmán (1940–2017), Koncz István (1937–1997) és Tolnai Ottó (1940), kapcsolódik be a szerkesztői munkába Bosnyák István (1940–2009), Gerold László (1940–2016), Utasi Csaba (1941–2010), Végel László (1941).

Az *Iffjúság* lap még a *Symposion* melléklet indulása előtt, rendkívül korán publikációs lehetőséghez juttatta a nemzedék legtehetségesebb tagjait, és ezek a publikációk többnyire rendkívül színvonalas, a kor „felölt” irodalmán túlmutató tájékozottságot és igényeket felmutató szövegek. Thomka Beáta juttatja kifejezésre, szinte monográfusi szerepéből is kizökkenve, megdöbbenését Tolnai Ottó első, 1956-os, tehát 16 éves kori közlésének színvonala, érettsége és a későbbi életmű szempontjából is releváns volta okán. Bányai János és Gerold László még fiatalabbak, mindössze 15 évesek, amikor első publikációjuk megjelenik az *Iffjúság*-ban. 1961-ben pedig, a *Symposion* melléklet megindításának évében már uralják az *Iffjúság* irodalmi rovatát, és a vajdasági magyar irodalom akkori fontos művei, témafelvetései kapcsán érdemi és markáns véleményeket fogalmaznak meg. Az *Új Symposion* meghatározó szerzői és szerkesztői közül csak a Duna túlpártjáról érkező, drávaszögi Bosnyák István, illetve a

korábban zenei pályán próbálkozó és a szabadkai tanítóképzőben tanuló Domonkos István publikált viszonylag későn, 1961-től az *Iffjúság*-ban.

1961 végén, 20–21 évesen voltaképpen már irodalmi tapasztalatokkal a hátuk mögött és nagy ambíciókkal fogtak a kétoldalas melléklet szerkesztésébe. Esszéikkel, kritikáikkal, vitacikkeikkel az első számtól kezdve felkavarták a vajdasági magyar irodalom állóvizét, és rendkívül színvonalas, invenciózus szépirodalmi anyagokat közöltek. A *Symposion* melléklet áttekintése némileg érthetővé teszi az utókor olvasója számára is, hogyan tudott 1965 januárjában ez a fiatal társaság olyan radikálisan újszerű és színvonalas folyóiratot elindítani.

Az *Iffjúság* hetilap 1963. február 7-i számának 11. oldalán, vagyis a *Symposion* melléklet első oldalán *Új versek* felcímmel három szerző egy-egy versét közlik: Tolnai Ottó *Doreen 2*, Ladik Katalin *Az androgyn* és Domonkos István *Kontrapunkt* című szövegét. Bosnyák Istvánnak a *Szóakció II.* című kötetében publikált, 1963. március 7-i naplójegyzete a kortárs olvasó első reakciójáról tanúskodik, az összeállítás megjelenésének megszólalásra készítő pillanatáról vall hitelesen és érzékletesen.¹ Hosszú, elemző szövegében nem magyarázza a három különálló mű fölé tett főcím meglehetősen provokatív Ady-utalását, hanem tovább emeli a tétet: eseménynek minősíti a publikációt, a „vajdasági ég alatt” merőben újat hozó váltásként látja és elemzi a három verset. „Hogy egy költői alkotás – s nem csengő-bongó, »csilingelő« vagy éppen döcögő-dadogó sorokba tördelt középszerűség – megjelenjen a »vajdasági ég alatt« is: erre immár nem kell hónapokat vagy éveket várni. Hármassával születik a Vers, és ami nem kevésbé fontos, már nem a régi, mozdulatlan, áporodott irodalmi légkörben lát napvilágot. A költészet eseményt jelent már (...)”²

Tolnai Ottó *Doreen 2*-jét nemcsak az értő kortárs olvasó tartotta nagyra, hanem azóta is visszatér hozzá a Tolnai-szakirodalom. Az életmű akkor már meglehetősen nagy részének ismeretében 1992-ben Erdélyi Erzsébet és Nobel Iván is ezt választja ki a Tolnai-életműből a kortárs irodalom jelentős alkotóival-műveivel foglalkozó beszélgetéssorozatuk Tolnai-epizódjához. Nobel Iván ezt így indokolja: „Bárhonnan közelítjük is meg a verset, mindenütt fölfedezhetjük az elidegenítés szándékát, amely az egyik hangot hallatja: a tárgyilagosat, az ironikusat, a hétköznapit, de ugyanakkor az őszinteség és a vallomásság is átsüt a sorokon, feloldja a szándékolt hétköznapiságot, a szűrős realitást. És talán ez a kettősség adja Tolnai költeményének igazi színeit, ízeit, talán ez az egyik esztétikai indoka, hogy a jelentősebb versek között tartjuk számon.”³ A *Doreen 2* úgy ars poetica, hogy rögtön vissza is vonja ennek hagyományos jelentését, a hozzá rendelt magasztos elvárásokat, „behelyettesítő” szöveggé mutatva fel magát. A költemény a szabadvers mellett tesz hitet, és egyben demonstrálja is ezt a szabadságot, a költészetet a szerelmi évődéssel és ragaszkodással, a pénzért írt (hosszabbra nyújtott) vers profán gondolatával, a tetszőlegesen szaporítható és tördelhető sorok játékba hozásával, a hétköznapi esetlegességek versalakító erővé/versalakító gyengességé minősítésével, a verset életre hívó műzsa értetlen státusával a végtelékig profanizálja. A megszólított műzsa ugyanis idegen nevű, idegen nyelvű („azért írom ezt a verset / mert úgysem tudod elolvasni / mert különben sem érdekelnek / a versek” – hangzik

a vers indítása), idegen testű (barna ujjakkal gyorsan / megszámlolod a sorokat”), idegen környezetben van („a modern házakban papír-vékonyak a falak”), szemben áll bármiféle abszolútummal, kimondatlanul is *ideiglenes*. A vers talán minden tekintetben provokatívan kilép a vajdasági kisebbségi irodalmi beszédmódok hagyományából. Az az öntudatos hangvétel, provokatív „nagyot mondás”, a nagyobb térre való igénybejelentés is idegen ettől a hagyománytól, amelyet itt deklarál: „igaz különben sincs sose kedvem / abbahagyni a verset / hogy legalább a versben / nyújtózkodhassak / 186 centiméteremnek kicsi / ez a szoba / alacsonyak ezek az utcák / még a takaróm is rövid / és különben sem szeretem / a rövid bolha-fürge / verseket”. Thomka Beáta a verszárlat kapcsán írja erről a költői magatartásról: „A kijelentés, mely szerint *minden versbe bele akarok fulladni* (Doreen 2) mindenekelőtt egy rokonszenvesen elnagyolt gesztus és annak a nárcisszoid magatartásnak az eleme, mely a későbbiekben egész stratégiát alakít majd ki.”⁷⁴

Eszre kell vennünk ugyanakkor, hogy emellett a költői magatartás mellett a versben ott rejtőzik egy másik motívum is, amely egész költészetét visszatérően jellemzi, és a vers újraolvasására hív fel: „félek a vers szelétől / félek a vers végétől / félek a vers szelétől / félek a vers végétől / félek”.

A külön sorba tördeléssel kiemelt *félek* szó a verset menedékként, mintegy az egyetlen saját, biztonságos térként nevesíti. A Hózsza Éva által méltán kiemelt jelentőségű, általa „valamiféle fordulópontnak” minősített⁵ *Gyökérrágó* című Tolnai-kötet nyitóversei, a *Kétsoros* és az *Aperszű* emblematikusan elénk állítják, illetve az életmű egészére vonatkoztatják ezt a motívumot.

kétsoros

*ordasgyűrűben
kistál kocsonya*

aperszű

*egy eperszín kis kötény
s a szünni nem akaró epezöld félelem
töltik ki immár költeményekbe fült
fél életem*

Az *Aperszű* a „*költeményekbe fült*” étellel voltaképpen a *Doreen 2* kommentárjaként is olvasható. Bencsik Orsolya a *Világpor* kötet kapcsán, de voltaképpen az egész életműre vonatkozathatóan a Tolnai-versnyelv deterritorizáltságáról beszél: „A Tolnai-sorok mint citromkoppanások, mint a szamár üvöltései, mint a vidéki pékség fehér tüskének cingócsái vagy a megőrölt-megőrült molnár énekei (nem meglepő, hogy például az 1992-es *Wilhelm-dalok* a vidéki Orpheusz, a Pechán József által is megfestett félkegyelmű Wilhelm félnótáit tartalmazák) deterritorizálják a nyelvet, átszólnak a Vajdaság, a volt Jugoszlávia kerítésein, és megteremtik a nagyvilággá növesztett vidék audiovizuális, örökké tragikus miliójét.” A megállapítás kifejtése, kontextualizálása ugyanakkor jelzi, hogy ez Tolnainál nem a *vidék* tagadása, a *vidéki*vel kapcsolatos elutasítás, hanem a leszakítás, a kisajátítás, a nyelvi egyértelműsítés tagadása. *A szentjánoskenyér-forma vízzel* című vers kapcsán, amely az 1980-as *Világpor*-ban a Doreen-figurát (számunkra, versolvasók számára a költészetbe ágyazottat) is megidézi, Bencsik Orsolya így foglalja össze ezt a költői alapállást (megállapításába beleszöve Radomir Konstantinovič *A vidék filozófiája* című munkájának gondolatszerkezetét is): „Ars poeticája az általa széttöredezett tájból, a morzsákból létrehozni a monumentalitást, egy folyamatosan öntermékenyítő, (be)porzó, lokális heterogenitást, mely túllép a maga vidéki beágyazottságán. Igazi világi poézis ez, mely — a világirodalom lényegi attribútumaként — egyszerre ingázik, ingadozik

„a vidék és a világ között, az abszolút racionális és az abszolút irracionális között”.⁷⁶

Thomka Beáta, ugyancsak *A szentjánoskenyér-forma vízzel* kapcsán ír Tolnai ars poeticájáról, a *Doreen 2*-re is érvényesen, arra is visszautalva: „A versben jelzett ars poetica újabb adalék költészet szemléletének jellemzéséhez: *igen most is a láthatatlan váltókon / át és kiemelt / természetes beszédet szeretem / a versben*.”

Tolnai hangvétele, nyelvi ritmikája, beszédtempója és stílusa kezdettől fogva a természetes beszéd verssé minősítésének alárendeltje. Még csak azt sem mondhatnánk, hogy versszerűvé kívánja tenni, hisz a nagybetűk és írásjelek mellőzése, a szabálytalan sorképzés és a szintaktikai határok elmosása tagolatlanságot, folyamatosságot eredményez. A ritmusképzés csupán a gondolati tagolásra támaszkodik, ennek egyenletlenségei tükröződnek a szöveg egységek improvizált, változékony rendjében, rendtelenségében: „*a formátlanságot adományozom / a nagy egek pályáin sodródóknak*.”⁷⁷

A Domonkos-vers, a *Kontrapunkt* alcíme szerint is Tolnai versére reagál, de nem továbbírása annak, hanem mintha egy attól függetlenül már létező megszólalást, önmagában érlelt gondolatokat állítana Tolnai verse mellé, mintegy a *Doreen 2* által beszédbe hozva őket.

Hózsza Éva Domonkos-és Tolnai versbéli dialógusairól szólva állapítja meg, hogy „[a] két szerző modernséghez való viszonya kezdettől fogva más, jóllehet sommásan együtt emlegetjük őket. A *Doreen 2* és a *Kontrapunkt* dialógusa – egyébként mindkettő bekerült a *Symposion*-antológiába – már mutatja a kétféle költői beszédmód eltéréseit, a vajdasági Ikarosz-versek pedig a költői kommunikáció és a költő-szerep lehetőségeinek megértéséhez visznek közelebb.”⁷⁸

A versindítás is dialógust jelez, az első mondat előzményekre utal: „E tisztaság a félelemnek formája csupán”. Domonkos verse valóban más versfelfogást idéz, ugyanakkor a „tisztaság” magyarázatául felhozott *félelem* a versben való beszéd indokaként ugyanazt a forrást jelöli ki, mint amelyet a Tolnai-versek lírai énje esetében is láthattuk. Legfeljebb a *félelem* jelentéskörei mások. A Domonkos-verset indító képek a test és a világ intenzív viszonyát viszik színre, amelyben a test a maga jellemzőivel folyamatos, rajta kívül és benne létező irracionális veszélyben létezik, a szerelem pedig valamiféle válasz, pontosabban létmegnyilvánulás erre a veszélyre, a szerelem a sérülékenység megnyilvánulási formája, a veszélyeztetettségben kiélesedett érzékek játéka. Domonkos költészetében folyamatos és mélységes a hiányérzet, az elégedetlenség a versbeszéddel, különösen pedig a nyelvbe ágyazott kulturális alakzatokkal kapcsolatban. „Variálj a kecses őrzőangyalok örök témájára! / Mondj a hóról elfogadható hasonlatot, / csak a sorok számában van értelem. / Érthetőbben: a galamb röpte / a melódia-ívelést nem érdemelte, / angyalok a hónap fogalmát, / szekrény a húsok véres tartalmát, / érthetőbben!” A versben, miként Domonkos költészetében később is, elkeseredett irónia működik a nyelv lehetőségeivel kapcsolatban. „A meggy szónak miért nincs foltja / fehér ingemen / dicső Magia Polla”,⁹ kérdezi a *Kuplé*-ban, illetve „Tessék minden élénk színt feloldani, / A szavak épületeit lerombolni, / Rétek, kérem, újrakezdjük a pompás virágzást”, adja ki a lírai én az utasítást a *Rátkában*.¹⁰ A *Kontrapunkt* határozott szembenézés a versnyelv használatával, Tolnai *Doreen 2*-je provokálja, de voltaképpen a megkettőzött lírai én belső vitája folyik itt: az aktuálisan beszélő folyamatosan számon kéri időben korábbi énjén a beszédet, *bűnnek* minősítve a beszéddel szóhoz juttatott *tévedést*: „*azt hittem angyallal / szebb a hó, a füst, a házak, a szénnymok / azt hittem Noé bárkája a vers, / benne az értelem; bűn és tévedés, / a megnevezhetőt a megnevezhetetlennel / ezért gyakran felcseréltem*”.

Verszárlata a felsorolásos szerkezetével és az ezt lezáró/nyitva hagyó *stb.* rövidítéssel, Domonkos számos más verséhez hasonlóan olyan elhallgatás, amely számon kéreőleg magába foglalja a költő végső elhallgatását, volta-képpen előrevetíti néma létezését: „Még néhány jó hasonlat, / zene, ritmus, jó dikció: / 1. A keretek iszapjából nemsokára kiássák / a tavasz aranyharangjait. / 2. A lányokról, virágokról nemsokára lefejtik / a jégnek szivárványos és zenélő rétegeit. / 3. Belátható időn belül úgyhiszem nem lesz szükségem / a tavaszra *stb.*”

Domonkos István költője a hallgatásban teljesedik ki.

A két költő párbeszéde közé ékelődik Ladik Katalin költeménye, *Az androgyn*, amely különvált ezektől, önmagában is erős, jelentős vers, ide szerkesztése tágasabb, visszhangos teret hoz létre a *Doreen 2*-nek is, a *Kontra-punkt*nak is, illetve a kettő valamiképp rajta keresztül is folytatott párbeszédének.

Ladik költészetében a nemeknek, a testben és a kultúra által létező, megélt nemeknek, nemekben létező ember meghatározottságainak a problémaköre végig jelen van, a nyelvet, a gondolkodást, a kulturális hagyományokat kérdőre vonva faggatja ezeket, kíséreltezik a dezantropomorfizálással, tulajdonképpen az újabb határozottabb formákat kapó poszthumán diskurzusok is megtalálhatnák benne előfutárakat. A mitológia felé nyitva azokat a prekulturális alakzatokat idézi meg, amelyek még nem hozzák létre mereven szétválasztó kategóriákat, hanem a létezését érteni, magyarázni, körbetapogatni próbáló derengő értelem még együtt gomolyog azokkal a létformákkal, amelyekhez képest aztán különválva elkezd meghatározni önmagát.

*Az androgyn*ben Ladik is radikálisan átlép azokon az elvárásokon, amelyek a vajdasági magyar költészettel kapcsolatban belül s kívül megfogalmazódtak, és a *költészethez magához* szól hozzá. Nála ráadásul ott vannak a nőköltővel, a női hanggal kapcsolatos sztereotípiák is. Ezekre is úgy reagál *Az androgyn*, hogy nem közvetlenül válaszol, hanem túllép rajtuk.

Ha önmagában olvasnánk a verset, talán kevésbé tulajdonítanánk jelentőséget a Ladik-versben is szóhoz jutó

*félelem*nek: „az éj / bagoly szemekből mint forrás / vakcin csorog el s a félelem / ha csontokon legel / új virágot pólyáz átkunk”.

Mintha a *félelem*ből születne és *átokként* kapna formát a beszéd, a másikkal való viszony a *düh* alakját veszi fel, az ismerős másik keze általi tapogatás idegenné teszi a saját testet is, az életre kelő test *fogakban* ölt formát, a létezők egymást keresve egymást emésztik el: „a düh / fekélyes szirmai meresztgető / bozótja zsiros szemgödreinkben / mocsár piheg hol tej folya el / (hüllők sétája izzappal telt emlőinken / rothadt mégis ismerős kezek) / a folyókhoz úzva karjaink / bordáink karók a fővenyen / s így tisztára mosva / a kagylókban megzizzennek a fogak”.

A *Gyere velem a mitológiába* költője szóval már megitt, a *Mesék a hétfejű varrógépről* kötetnek a szürrealizmus és a népi kultúra által inspirált világa is felsejlik, tudatosan vagy megérzéseként látható az az anyag és költői alapállás, amellyel aztán koncepciózusan dolgozik a *Küüzetés* című kötete *Bukott angyalok* ciklusában. Vagyis ez az egyetlen Ladik-vers egy akkor még aligha sejthető nagy költői és művészi életművet vetít előre – így utólag rátekinve.

Valami hasonlót mondhatunk a három vers 1963-as együtt publikálásáról, erről a nagyszerű szerkesztői döntésről is. „megörülsz amikor megmutatom / az újságokat (pedig ha tudnád / milyen nyavalyás újságok ezek)” – mondja a Tolnai-vers, és valóban, maga a *Symposion* melléklet is az *Iffjúság* hetilap politikai, ízlésbeli és művészeti kompromisszumoktól terhes közegében jelenik meg, amely a saját korának szellemében óvatosan mérlegeli a vajdasági magyar ifjúság megfelelő tájékoztatását és nevelését, nem beszélve itt a többi korabeli sajtóorgánusról. A *Symposion* melléklet néhány éves működését, radikális megújító törekvéseit a saját közvetlen környezetével összevetve értékelhetjük igazán. A most megidézett újságoldal, a három vers együttes publikálása pedig a legjavát előlegezi mindannak, amit az *Új Symposion* folyóirat létrehozott – és sejteti talán a meg nem valósult lehetőségeket is, amelyek elbuktak, erodálódtak vagy különféle csonka, megnyomított változatokban kerültek ki a prés alól.

A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH támogatásával, *A kánonképződés folyamatai komparatív megközelítésben: közép-európai és kelet-közép-európai kánonok a modernség kontextusaiban* című, 125791 nyilvántartási számú NN_17 pályázat keretében készült.

1 Bosnyák István: „Szabad-e Dévénynél betörnöm új időknek új dalaival?” In: Uő: *Szóakció II.*, Forum, Újvidék, 1982, 31–36. 2 Uo., 31.

3 Erdélyi Erzsébet – Nobel Iván: Disputa Tolnai Ottó Doreen 2 című verséről. In: *Iskolakultúra*, 1992/2. 60–62.

4 Thomka Beáta: *Tolnai Ottó*. Kalligram, Pozsony, 1994, 23.

5 Hózsza Éva: Formátlannak tervezett világ: Tolnai Ottó lokális versei és a fürdőváros mint szüktülő léttér. In: Uő: *Csáth-allé (és kitérők) – Összegyűjtött tanulmányok, esszék, cikkek egy életmű mozgáslehetőségeiről (1990–2009)*. Életjel, Szabadka, 2009, 84.

6 Bencsik Orsolya: A nullásba írt, üvöltő Tolnai-vízjel (Tolnai Ottó: Világpor. Jelenkor, 2016). In: *Műút*, 2016. május, 76–82.

7 Thomka, i. m., 84.

8 Hózsza, i. m., 85.

9 Domonkos István: Kuplé. In: Domonkos István – Pap József – Tolnai Ottó (összeállítók): *Versék éve*. Forum, Újvidék, 1975, 61.

10 Domonkos István: *Rátka*. Forum, Újvidék, 1963, 7.

symposion

az ifjúság művészeti és kritikai melléklete

Szerkesztő bizottság:

BÁNYAI JÁNOS
BOSNYÁK ISTVÁN
SZEREGÉNYI
DOMONKOS ISTVÁN
GEROLD LÁSZLÓ
UTASI CSABA

új versek

az androgyn

szébbet hold gerincünk
dugott
kossorója a menek hótán
cin
cin

bozza bélien
a fogság ránk találunk

az átkot
visszól lábasraon e'bírn' tíma bícentéssel
s a következőt ki már rokon
a felszögződő halak
metszését hig csontokon a szerszámokat
s aki jó
mooraké testén látnyomok
mint bús a ketlevágás után
medő hold gubbaszása hájas lombokon
imfár sárba szenderülve
szemünkben a halál dorembol

mért idezlek
testümdre rég
borogóssá veltetlek
a virágok

a dió
főelőtves szírmait meresztető
bontja szíros szegődreinkben
mocsár pihog hol tej folya el
chüllök sötétje iszappal felt emlíndnek
rothadt mágis ismerős kerekű
a folyókhöz érve karjaink
bordánk karók a fővenen
a így listára moova
a kagylókban megzuzennak a fogak
a már kőszelgátnak sebeseinket
bimbós nyelvünk fröcsenő gyözeér
mosoly gerezdekben ficánkoló
egérszem pörpésés

az éj
bagoly szemekből mint forrás
vakán csorg el s a fölében
ha csontokon legel
új virágot pólyáz átkunk
círnos az agyvérzés
a halló szög mint szírom
ha karcosnál tele
a kárbonnait fégo
abroncsal szikráznak már talpunkon
mily viselkedés
parázs-vakarcia át bélien
lábank nyomán, s az álmok cincogása
karókon csapogó testtel

mint pók
szébbekben meőt fakaszt
mosoly a töviseknek
a rovar a száján süttérező mely felreped
előcsorduln szőke lánya fejeit
mint csillag bódít levele
leandik didergő habzó fogak
s remény mit leragadit forszaként
bordánk szájkis körén ellett
az emberek

1963.

LADIK Katalin

TOLNAI Ottó

KONTRAPUNKT

(variációk barátom 1963-as ars poetikájára)

E tisztán a fölélemnek formája csupán,
most a víz-tér fákó tartalma szümmögés.
E fémek tiliti hangoknak öle,
szürkezetű ládóim a fény led.
(mezevölendők a halak)
rádóg, mas sugár, a szemre,
S mélyeségi árkok
szorúlé a nyakon,
a kő óvárag,
a test elízák, vize keményedik.
A szerelem üdítész,
kormos réteken ellévedt állatnak iramodása,
a csillagos vörös lényege, drága tűrnek,
szobámsa folyók,
a fagyposztban létezem
s a hold kerek skálitás.
leheltemre felreped.
Míg öveget roppant a sötét
a szekrény búrok, langos falai
lassan tűsörbe oldódnak,
az alfő szűbből a pára szőlőként belép,
a főtökeregre, egymást öleve,
hatalmas, zéber köpöket, nyúlás anyagok fagytek,
farkból fűtés kémények emelkednek,
szokóvet a főtökerek
hátsákból bejeléket kumásztak a folyók,
homlokukon apró házak rajzóknak,
s ez mind együttveve csupán a magányos,
egy versnek bevezetése.
Variáció a keszes ördöngyalok ötek témájára!
Mondj a hűelő elfogadható hasonlatot,
csak a sorok számszában van értelme.
Értelme: a galamb röge
a melódia-füvellet nem érdemel,
anyagok a búrok fogalmát,
szekrény a búrnak véres tartalmát,
érthebbben!

Mégis a szerelem üdítész,
tarkom és értelmen elreped,
s a tisztaság, a minden, a fölélem formái csupán,
mert a víz-tér fákó tartalma szümmögés,
mert a szoba-fémek tiliti hangoknak öle.
(m láthatnak mely ókusan
szaporton sorimat,
mint annyian előttem,
horászok, ha idegen verset van víznyoen.)
A hold kerek skálitás,
a hold kerek skálitás,
leheltem felreped,
tarkom és értelmen elreped,
mert az a való:
míg írom im e versemet,
a deszkafalon át hallom
az újságíró a az ács
hogyan horkolnak, szellőgetnek.
S az anyagok csak kitaláltam,
nem a sorok miatt,
az hittem anyagilál,
szébb a hó, a fűt, a hűs, a szényomok
az hittem Noé békéje a vers,
bár az értelem; bús s élvédés,
a megvevődtől a megvevődtől
ezt gyakran felszerelttem,
részegen a hársban
a Doreen 2-t mezevölendőkem;
a sere a test s a versek csak kőlének
legújában moart g-sollit színtónját énektem,
csak est tudom
hangosan,
gumibólak szubalgát fejemen,
útlók minden népdal-éveget,
a dzseuzt sem szeretem,
de ideje más irányt adnom versomnek,
ideje előcsorduln, ideje kőlének
hogy verse hasznosítsa melyet mindenki ismer s meg-

1963.

DOMONKOS István

ideje magamból eltávolítanom.

Még néhány jó hasonlat.

szerelem, rímus, jó dikció.

1. A keretek iszapból nempekára kőszák

a tavasz aranyharanglalt

2. A hánykóról, virágokról nempekára ledéjük

a légek szivarvédyes és szendő réteget

3. Betámasztóddon belül dühíztem nem lesz szűkégem

a tavaszra stb.

1963.

DOMONKOS István

DOREEN 2.

(ars poetika helyett)

mért írom ezt a verset
mert úgysem tudod elolvasni
mert kijámboln sem érdekelnek
a versek
a Braque-ot is csak azért törőgeted
mert drága
mert 10 000 000-t ér
mit is jelenthetnek nekem
baja trópusi virággal bélelt lány
erek a sápadt
még az első fűzfából való
hanyag sarga virágok
be sem rámtartad
pedig csak 60x30
talán észre sem vennéd
ha ellopják
ha ellopják
mégis néha nagyon megörülök
a nevelők
DOREEN

a vers előtt
fehért említem újában a verben is
a nevelő amikor megmutatom
az újásokat
meg úgyis lettem verseim őrsé-
vált
égetett
kancsó-formája is
jelenthet valami kiest
a szemnek
igaz
amitől még a fűlét is
letrétem
dárús-karcsú kancsóimnak
legújában kihullanak a kezefőből
és a nagy csörrenésre fűsbednek
a szomszédok mért a modern házakban papír-
vevényak
ja falk

megörülök amikor megmutatom
az újásokat (pedig ha tudnád
milyen nyavalyás újások ezek)
mert tudod hogy majd pénzt kapunk
értük
annál többet minél hosszabbak
annál többet minél hosszabbak
annál többet minél hosszabbak
bánsa világgal gyorsan
megszámlolod a sorokat
és meggyorrod százzal
vagy hetvennel

(ez a versem nyolcvanöt soros)
múltkoriban amikor azt a
kétasorú verset
hottam háza
megszámlolták
sötét minden vers előtt
a „hosszú vers”
másmáskor fűsbednek
hogy hirtelen irasam verseim
mert DOREEN

én szeretném ha többször is
megszámlolnád
igaz különben sincs sose kedvem
abbahagyni a verset
hogy legalább a versben
nyavalyosok lennének
100 centiméteremnek kicsit
ez a szoba

alacsonyok ezek az utcék
még a lakások is rövid
és köllőben sem szeretem
a rövid bolha-fürge
verseket
fűlek a vers szélétől
fűlek a vers végétől
fűlek a vers szélétől
fűlek a vers végétől

Néha
hajálórólként akarok hánykolódn
rajta és lassan alsólyedni.
Gy hogy észre se vegyem mikor
fűllednek bele
minden versbe bele akarok fűlledni
bele akarok fűlledni
bele akarok fűlledni
bele akarok fűlledni minden versbe.
Zágráb, 1963 január 8-án.

Ifjúság 11. oldal